

Министерство
на образованието и науката

АЗ·БУКИ

Национално издателство
за образование и наука "Аз Буки"

**БЪЛГАРСКИ ЕЗИК
И ЛИТЕРАТУРА**

Българско национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

ИСТОРИЯ

Българско национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

**МАТЕМАТИКА
И ИНФОРМАТИКА**

Българско национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

**ПРЕДУЧИЛИЩНО
НАЧАЛНО ОБРАЗОВАНИЕ
ПЕДАГОГИКА**

Българско национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

**ХИМИЯ
ПРИРОДНИТЕ НАУКИ
В ОБРАЗОВАНИЕТО**
всестранна
биология
география
физика

**ПРОФЕСИОНАЛНО
ОБРАЗОВАНИЕ**

Българско национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

**СТРАТЕГИИ
НА ОБРАЗОВАТЕЛНАТА
И НАУЧНАТА ПОЛИТИКА**

Национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

Философия

Българско национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

**Чуждоезиково
обучение**

Национално издателство
и година XXI, 2012 и година I

Избрано

от текстовете, публикувани в списанията
на Национално издателство

АЗ·БУКИ

3

15 – 21 ЯНУАРИ
2015 г.

Лошият навик на европейците

Откъс от „Последната война“

Борислав Гаврилов

Софийски университет „Св. Климент Охридски“

Европейците имат лошият навик да започват всяко ново столетие от началото на модерната епоха с някакъв голям и опустошителен военен конфликт. Седемнадесетият век започва с ужасите на Тридесетгодишната война; осемнадесетият – с Войната за испанското наследство; деветнадесетият изгрява с пожарите на Наполеоновите войни, а двадесетият – с „Голямата война“, призвана да сложи край на всички войни. Двадесет и първото столетие все още е в началото си! Кой знае какво може да ни гонесе? По тази причина стогодишнината от началото на Първата световна война е не само повод да си спомним, но и да се разтревожим. Всъщност никой не нарича тази война „Първа“, докато „Втората“ не се стоварва върху изтерзана Европа през 1939 г. Коемо ни кара да се запитаме – защо всъщност изучаваме историята на войните? Защото, и това е особено важно в контекста на настоящата криза, световните войни от предходното столетие ни дават два много важни урока: Първата ни учи никога да не прибързваме със започването на конфликт; Втората – никога да не се огъваме пред наглостта! Всеки път, когато се изправим пред криза, тези два урока ще ни помогнат да направим трудния избор дали да бъдем внимателни и да потърсим компромис, за да не повторим грешките от лятото на 1914 г., или да бъдем твърди и своевременно да спрем „нахалника“, за да не повторим грешките от 1939 г. Казват, че в най-трудните моменти на

Заглавието е на редакцията

www.history.azbuki.bg

Главен редактор
Проф. д-р Пламен Митев
E-mail: plamdm@abv.bg

Редактор
Албена Миланова
0889 88 21 83

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: history@azbuki.bg

Съдържание на сп. „История“, кн. 6/2014:

ЦИВИЛИЗАЦИОННИ ГРАНИЦИ

„Последната“ война / *Борислав Гаврилов*

Разпадане на многонационалните държави в Средна и Източна Европа през 90-те години на XX век. Причини и последици / *Ян Рихлик*

ОТ ДРЕВНОСТТА ДО ДНЕС

Ранновизантийско сребърно блюдо от Североизточна България (опит за анализ век по-късно) / *Георги Димов*

Църква и религия в Кралството на вандалите и аланите при кралете Гейзерих (428

– 477) и Хунерих (477 – 484)
/ Антоан Тонев

Спомоществователната активност на Пулиевы през епохата на Възраждането / Ивайло Найденов

**ПОДХОДИ
В ПРЕПОДАВАНЕТО**

„Вятърът на промяната“
– възможно ли е промяна? /
Кина Котларска

В ПАМЕТ НА

„Историята, която усмихва“ – сборник в памет на проф. Румяна Кушева / Красимира Табакова

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Нов изследователски ракурс към българите в Унгария / Валентина Ганева-Райчева

ПАЗИТЕЛИ НА ПАМЕТТА

40 години тракийски съкровища смайват света / Стоян Денчев

Дигитални приложения към изложбата „40 години тракийска изложба по света“ / Валерия Фол

**ГОДИШНО
СЪДЪРЖАНИЕ**

тринадесетдневната криза около съветските ракети в Куба, когато светът е на прага на ядрена война, Джон Кенеди гържал на бюрото си в Овалния кабинет единствено книгата на Барбара Тъхман “The Guns of August”, с нейния спирац гърха анализ на поредицата от фатални грешки и прибързани решения, взети в жежката атмосфера на юли и август 1914 г., когато Европа се свлича в пропастта на войната.

В онова далечно лято от началото на предходното столетие всички очаквали военните да си пуснат малко кръв, но никой не предвиждал идването на гигантската социална катастрофа. В дните на Метерних гържавниците се страхували, че войните могат да предизвикат революция. През 1914 г. те са убедени, че войната е призвана да реши техните социални и политически проблеми. „Това ще бъде последната война“ е рефрентът, повтарян от повечето политици в европейските столици. В името на това във Франция се ражда „свещеният съюз на нацията“, а в Германия кайзер Вилхелм II може гордо да заяви: „Вече не виждам партии, виждам само германци“. Всички смятат, че идващата война ще се вмести в рамките на съществуващата система, така както се вместили в нея войните от 1866 и 1870 г. Кратки (активните военни действия в хода и на двете продължават не повече от два месеца) и ограничени като район на действие, те са последвани от стабилизирани на валутите, облекчаване на търговията и укрепване на конституционното управление. От новата война сега се очаква да протече по същия контролиран и предвидим начин. В най-тривиалната си форма този възглед е формулиран от английския външен министър Едуард Грей, който заявява пред Камарата на общините на 3 август 1914 г.: „Ако ние се ангажираме във войната, ще пострадаме съвсем малко повече, отколкото, ако останем настрана“. Десет години и десет милиона жертви по-късно в спомените си за тази дата Грей ще напише: „Денят, в който много светлини в Европа угаснаха, за да не се запалят никога повече“.

Голямата война от 1914 – 1918 г. разделя два века и две епохи. Помисляйки милиони човешки съдби, тя разрушава надежди и илюзии и създава физическа и психологическа граница между имперското минало и света на съвременните национални гържави. Епохата, която си отива, ще остане в спомените, обвита в златната пелена на романтичната носталгия.

Причините за Първата световна война отгавна са описани, анализирани, дебатираны, оспорени и ревизирани. От едната страна са левите (формулирани всъщност от Ленин) тези, че войната е плод на империалистическите амбиции и колониалните съперничества, които поставят германската *Weltpolitik* в чеден сблъсък с френските и най-вече английските интереси, като борбата за нови пазари и ресурси

фактически трансформира икономическото съперничество във военно. При един по-внимателен анализ обаче тази теза не издържа. На практика, германската „Световна политика“ ангажира Германия извън Европа, а глобализацията на европейската икономика, която през първото десетилетие на XX в. достига ниво, което ще бъде повторено едва в наши дни, се опира не на враждебността, а на мира. Банкерите и индустриалците (срещу които и днес леви коментатори с лекота сипят обвинения) са последните, които искат война. Преобладаващото желание на европейския капитал в онези години е за мир и продължаваща глобализация. Между 1871 и 1914 г. Европа с малки изключения не познава ужасите на войната. Единният златен стандарт на валутите и възможностите за свободно пътуване създават уникално усещане за сигурност и комфорт, осветено от декадентската красота на стила либърти. Не някой друг, а именно банкерът лорд Ротшилд убеждава издателите на *Times* да смекчат воинствения тон на своите статии, а губернаторът на Bank of England „със сълзи на очи“ моли либералния член на кабинета Лойд Джордж да не вкарва Великобритания във войната.

Онова, което оцелява от лявата версия за причините за войната, е един малък, но много важен елемент: изправени пред вътрешни проблеми и социално недоволство, управляващите в тогавашна Европа (и това е валидно за всички – от Париж и Лондон, през Виена и Берлин, до Санкт Петербург) преценяват, че една война ще бъде най-доброто средство за преодоляване на вътрешните различия. Навсякъде, дори и във Франция, където тогава разделението е най-дълбоко, това се оказва вярно и класовите различия се стопяват в нажежения тиган на национализма и милитаристката риторика. Всички европейски сили допринасят за нарастването на напрежението в десетилетието, предхождащо 1914 г. Изглежда, най-права ще се окаже споменатата Барбара Тъхман, която в своята книга „Походът на лудостта“ (“The March of Folly”) посочва, че войната става неизбежна, тъй като всички са оплетени в лепкавата паяжина на договори, съюзи и мобилизационни планове, които ангажират толкова много хора, че веднъж завъртяно, колелото не може вече да спре. Когато на 4 август 1914 г. гългият „Бисмарков мир“ завършва, политическата система на договорните гаранции е оплела всички участници на сцената на европейската дипломация. Така „походът на лудостта“ изведнъж се превръща в „парад на глупците“, със и без корони, взимащи хазартни решения и играещи си със съдбите на милиони. Казано с други думи – всичко отново е твърде лично. Разбира се, дълбоките причини за войната биха могли да бъдат разбрани най-добре в рамките на класическата теория на играта, при която всеки играещ се стреми максимално да защитава своите интереси. Трагедията е в това, че през лятото на 1914 г. тази игра се играе от ужасно калпави играчи. Централна тук е фигурата на германския кайзер Вилхелм II, комплексирани от недъга си, измъчван от ревнива завист към своя (вече мъртъв) чичо Едуард VII и чувство на горделиво превъзходство над двамата си братовчеди – английският крал Джордж V и руския император Николай II (което ясно личи от обемистата им кореспонденция, събрана в три тома и сполучливо озаглавена „От Вили до Никол“), твърдо решен да действа „като истински тевтонски воин“.

Тази маниакална убеденост личи в един шокиращ разговор между кайзера и водещия германски индустриалец Густав Круп от средата на юли 1914 г., когато като робот кайзерът няколко пъти повтаря фразата: „Този път няма да отстъпя!“ Във Виена шефът на генералния щаб на австрийската имперска армия Конрад фон Хьотцендорф гледа с радост на задаващата се война и се надява на бързи военни успехи и слава, които биха помогнали на... любовната му афера с Джина фон Ренингхаус – съпруга на бирения магнат Херман фон Ренингхаус. В разпаленото въображение (изглежда странно, но в тези напрегнати дни той намира време да пише ежедневно любовни писма, някои от тях от по 60 страници) на този, инак способен, военен стратег успехите на бойното поле са единственото средство, което би накарало 28 години по-младата виенска красавица да се разведе и да склони на брак (това всъщност се случва, но едва ли оправдава неговото поведение). В същото време от другата страна на Канала, Лойд Джордж воинствено призовава към мобилизацията

на един милион мъже, опасявайки се, че Великобритания ще изглежда „несериозно“ в очите на европейците. Дори инак хладнокръвният и малко флегматичен британски премиер Хърбърт Аскуит изглежда безнадеждно неадекватен, за което по-късно ще плати ужасна цена, когато най-големият му син Реймънд намира смъртта си на бойното поле при Сома.

Всички са обхванати от някакъв налудничав военен оптимизъм, забравяйки за основния, но много опасен недостатък на милитаристичното мислене, което винаги гледа на предстоящата война като повторение на предишната. Какво, за Бога, би могло да ни се случи? Та нали предходното столетие бе изпълнено с войни, повечето от които оставят само малки граскотини и горди спомени за войнска доблест! Войната, за която всички смътно си спомнят (Френско-пруската от 1870 – 71), е отдалечена почти на половин столетие и макар оставила дълбок отпечатък в душите на французите, не се отразява катастрофално на самата Европа. За германците една нова война би изглеждала, повече или по-малко, **като повторение** на тази от 1870 г., когато за два месеца успяват да поставят на колене империята на Наполеон III; за французите, надеждата е, че сега, с помощта на англичаните, войната **няма да свърши** като тази през 1870 г.; за англичаните, които не са воювали на Континента от един век, предстоящият сблъсък се провижда като някаква модернизирана версия на 1814 г. – континентална война, която ще бъде спечелена с решителната намеса на професионалната английска армия (те са единствените, които все още разчитат на едва 260 000-ата си професионална армия, докато останалите имат многомилionни наборни армии); руснаците, които отново са изненадани в средата на „мащабна“ програма за военна реформа, смятат, че нищо не би било по-лошо от това да останат само пасивни наблюдатели!

Пълния текст четете в сп. „История“, кн. 6/2014

Да учиш чужди езици с изкуство

Откъс от „Девето, изкуството и чуждият език“

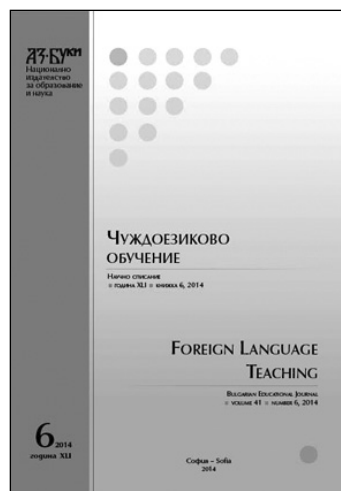
Весела Белчева

Великотърновски университет

„Св. св. Кирил и Методий“

Известно е, че традиционното чуждоезиково обучение е ориентирано към развитието и усъвършенстването на четирите основни умения – слушане, четене, писане и говорене, и въпреки че илюстрациите са се превърнали в неизменна част от съвременните учебници по чужди езици, в обучението пренебрегнато и недостатъчно оценено остава развитието на т.нар. пето умение – наблюдаването, а оттам и развитието на визуалната компетентност на учещите (вж. Hecke, Surkamp, 2010: 13 – 19). Развитието на тази компетентност е необходимо, тъй като човек е заобиколен в ежедневието си от множество картини, които осъзнато и/или неосъзнато възприема. Изграждането на визуална компетентност обаче не е експлицитно представено в учебния курикулум за чуждоезиково обучение. Поради своята важност то би следвало да се превърне в неизменна част от „каталога“ от цели на чуждоезиковото обучение както на деца, така и на възрастни, тъй като успешното участие в чуждоезиковата и интеркултурната комуникация предполага освен езикови и културологични знания, така също и умения за разбиране и активно предлагане на визуални форми, послания и символи от всякакъв вид в комуникативния процес. За съжаление, обща слабост на съвременните учебници по чужди езици, а и на чуждоезиковото обучение като цяло, е, че в тях липсват методически идеи за работа с

Заглавието е на редакцията

www.foreignlanguages.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Димитър Веселинов
E-mail: d_vesselinov@yahoo.fr

Редактори

Николай Кънчев
0888 81 56 45

Гергана Великова
0889 81 15 65

Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Чуждоезиково обучение“, кн. 6/2014:

ПРИЛОЖНА ЛИНГВИСТИКА

Съпоставително-типологични и контрастивни изследвания / *Палмира Легурска*

За внимателното използване на чуждоезикови и привнесени от други езици ономастични термини / *Пело Михайлов*

Билингвизъм в условията на нарушен слух / *Светослава Съева, Ангелина Бекярова*

МЕТОДИКА

Детето, изкуството и чуждият език / *Весела Белчева*

Принципи на практическото разработване на дигитализирани учебни материали в чуждоезиковото обучение / *Милен Шипчанов*

ЕЗИК И КУЛТУРА

Паметта за цар Самуил в българската и чуждестранната художествена литература / *Елена Янакиева, Юлия Карадочка*

ЛИНГВОДИДАКТИЧЕСКА АРХЕОЛОГИЯ

Тракийският език / *Светлана Янакиева*

ХРОНИКА

Първостроителят (155 години от рождението на А. Теодоров-Балан) / *Анна Ангелова*

РЕЦЕНЗИИ И АНОТАЦИИ

Помагало за новите будители от класната стая / *Ана Клисарска, Константин Фиданчев*

Комуникативната граматика в помощ на чуждоезиковото обучение / *Стоян Буров*

Interkulturelle Kompetenz als Erfolgsrezept in einer globalisierten Welt / *Sigrun Comati*

Взаимодействието „Автор – читател“ като лингвокултурен проблем / *Диана Янкова*

ОТКРЫТАЯ ЛИНИЯ

Деталь может стать символом эпохи / *Борис Тимофеевич Евсеев*

VIII Ассамблея Русского мира

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

художествените творби. Липсва също така и ясна методика, по която да протича работата с картини в учебния процес по чужд език, така че ефективно да бъде развита езиковата, интеркултурната и визуалната компетентност на учещите още от самото начало на чуждоезиковото обучение. Трябва да се има предвид, че формалното, декоративно присъствие на илюстрациите в учебниците далеч не е достатъчно, за да бъдат изградени тези компетентности. Картините, подобно на текстовете, са послания, представящи, интерпретиращи и оценяващи действителността. За да могат учещите правилно да изтълкуват тези послания, е необходимо у тях да бъдат формирани траен интерес към нов визуален опит, готовност за съсредоточено наблюдаване, търпение и любопитство към новите детайли (вж. Badst bner-Kizik, 2005: 132). За съжаление, в практиката на ранното чуждоезиково обучение като че ли не се дооценява фактът, че *всяко изкуство носи в себе си потенциални възможности за възпитание, образование, обучение на едни или други творчески навици, както и за общо развитие на личността* (вж. Легкоступ, 2006а: 10 – 11). Общувайки с творбата, детето се учи *да наблюдава, да концентрира вниманието си и да запомня*. Това общуване с художествените творби несъмнено създава по-голяма експресивност и интерпретационна ангажираност на ранното чуждоезиково обучение. Изкуството, чрез своята социализираща, когнитивна, образователна, възпитателна, евристична и комуникативна функция стимулира малките ученици да реагират вербално и невербално и да изграждат езиково-когнитивни връзки на базата на художественото въздействие и възприемане (вж. по-подр. Легкоступ, 2006а: 20 – 24).

Въпреки че художествените творби не са намерили мястото, което всеобщност заслужават, в учебниците по немски език, смятаме че те успешно могат да бъдат интегрирани в чуждоезиковото обучение в началното училище. Разбира се, не бива да се забравя, че правилният подбор на художествените творби е важна предпоставка за успешността на това обучение. На децата не трябва да се представят сложни за възприемане и разбиране творби (символични, алегорични, асоциативни, абстрактни), както и творби, изпълнени с насилие, ужас и трагизъм. Само добре подбраните, достъпни за детето произведения на изкуството, могат да му помогнат да види света от различни аспекти, да развият неговия интелект, да стимулират наблюдателността и активността му в учебния процес и да разширят неговите знания (вж. Легкоступ, 2000: 54 – 56).

Пл. Легкоступ с право описва възприемането на художествените творби като пътешествие, което предлага много възможности, включително и вълненето да попаднеш в друга епоха. За да получи

човек удоблетворение от това пътуване, му е нужен водач, който да фокусира вниманието му върху неща, които той иначе не би забелязъл. Според автора ролята на „водач“ в света на изкуството могат да изпълняват следните четири подхода (вж. по-погр. Легкоступ, 2006б, 2010).

1. *Личен подход, или какво привнасям от себе си?*

Този подход е свързан с отговор на въпроси от типа: *Какви са първите ми реакции към творбата? Защо творбата ме кара да се чувствам или да мисля така? За какво ми напомня творбата? Защо ми напомня за това? С какво мога да свържа творбата?*

2. *Пред творбата, или за какво се отнася тя?*

Този подход е ориентиран към съдържанието на творбата и към отговор на въпросите: *Какво е заглавието на творбата? Какво представя тя? За какво се отнася? Какво се случва? Изобразени ли са символи, които разпознавам?*

3. *Пред творбата, или какво мога да видя?*

Този подход предполага отговор на въпроси, свързани с качеството на творбата, напр. *Какви цветове и форми е използвал творецът? Защо е избрал точно тези цветове и форми? Какво е тяхното въздействие?* и т.н.

4. *Контекст или съотнасяне на творбата към по-широк смисъл.*

Тълкуването на художествената творба в контекста на личната биография на твореца и на културно-историческата обстановка, в която е създадена, несъмнено може да допринесе за по-доброто ѝ разбиране. Удачни при прилагането на този подход са въпросите: *Кога е създадена творбата? Къде е създадена? От кого е създадена? Как гледат хората на творбата днес?* (вж. Легкоступ, 2010: 64 – 72).

Разбира се, за да се постигне оптимално взаимодействие между децата и художествените творби, е необходимо да се използват по-елементарни въпроси, които да са съобразени с възрастта на учещите. Така например учителят по чужд език би могъл да подпомогне учениците да видят същественото в творбата чрез въпроси от типа „Какво е искал да ни разкаже художникът“, „Защо е нарекъл така творбата си“, „Как би нарекъл ти картината“, „За какво...“, „Защо...“ (вж. Легкоступ, 2000: 67 – 68). Обсъждането на творбата трябва да бъде съобразено с чуждоезиковите възможности на малките ученици, затова при необходимост може да се прибегне до родния език и/или до помощта на учителя. И макар в ранното чуждоезиково обучение да съществува осезаемо несъответствие между желанието на децата да споделят впечатленията си от творбата и ограничените им възможности да направят това със средствата на изучавания чужд език, учителят трябва непрекъснато да поощрява тяхното желание за говорене.

Независимо от факта, че децата притежават ограничени знания по изучавания чужд език, смятаме, че художествените творби успешно могат да бъдат интегрирани в ранното обучение по немски език (вж. също Blell/Hellwig, 1996; Hellwig, 2000; Badst bner-Kizik, 2007, 2010; Scholz, 2007):

1. като средство за *семантизация на лексика* по предвидена за изучаване тема, напр.: растителен и животински свят, годишните времена, облекло и външност, части и състояние на човешкото тяло, храна и напитки, обзавеждане на стаята и дома, цветовете, развлечения и хоби;

2. като средство за *стимулиране на говоренето* на чуждия (немски) език.

Задаването на насочващи въпроси за кратко описание на предмети, лица и явления подпомага изграждането на асоциативни връзки у децата, стимулира ги да изразят емоциите си от досега с творбата и да дадат личната си оценка за емоционалното ѝ въздействие. Подходящи за целта са въпросите от типа:

Wer ist auf dem Bild?

Wie sehen die Personen aus?

Wer macht was?

Was passiert (wem)?

Wie viele (z.B. Bäume, Gegenstände, Personen) befinden sich auf dem Bild?

Wie findest du das Bild?

Woran erinnert dich das Bild?
Warum gefällt es dir (nicht)?

3. като нагледна основа за *измислянето на истории*, свързани с художника и/или съдържанието на творбата, напр.:

Erstellt einen Steckbrief des Künstlers und / oder der dargestellten Person.

Findet eine passende Überschrift für das Bild.

Worüber reden die Personen auf dem Bild? Wo und wann spielt die dargestellte Geschichte?

Welchen Beruf hat die dargestellte Person?

Was ist hier vor einigen Minuten passiert? / Was wird gleich passieren?

4. като нагледна основа за *минидиалози на чуждия език*, свързани със съдържанието на творбата, напр.: Was macht das Mädchen auf dem Bild? Wie wirkt das Mädchen auf dem Bild (glücklich, gut gelaunt, traurig, ruhig...)? (Bildvorlage z.B. Kinderbildnis, Wilhelm List 1915);

5. като нагледна основа за различни *игри на чуждия език*, напр.:

Wer findet die meisten Gegenstände auf dem Bild? (Bildvorlage z.B. Vincents Schlafzimmer in Arles, 1888);

Wer findet am schnellsten 10 unterschiedliche Farben auf dem Bild? (Bildvorlage z.B. Der blaue Mond-Atlantis-Flucht ins All, Friedensreich Hundertwasser);

“Ich sehe was, was du nicht siehst und das ist...” (Bildvorlage z.B. Früchte des Südens, Pierre-Auguste Renoir 1881);

Bildpuzzle: Was gehört zusammen? Bringt die einzelnen Bildausschnitte in einen Zusammenhang;

“Lebende Bilder”: Übernimmt die Rolle der dargestellten Person und stellt die Bildsituation nach. Achtet vor allem auf Sitz- und Kopfhaltung, Blickrichtung, Gestik und Mimik (Bildvorlage z.B. Der Tanz in der Stadt, Pierre-Auguste Renoir 1882 – 1883);

Пълния текст четете в сп. „Чуждоезиково обучение“; кн. 6/2014

Повече толерантност и след часовете

*Откъс от „Добри практики
за взаимодействие в интеркултурна среда
между родители, ученици и учители чрез
формите на извънкласна дейност“*

Янка Божкова

Професионална гимназия по подемна, строителна
и транспортна техника „Н. Й. Вапцаров“ – Ямбол

В хилядолетната българска история, през различните епохи, както на днешните, така и на предишните наши земи, си дават среща стотици етнически групи. Въпреки различията им в народностната традиция се утвърждава принципът на толерантността, на приемането на Другия. Доказателство за това е липсата на големи и продължителни етнически конфликти на наша територия, оказала се родина за хиляди роми, турци, каракачани, евреи, арменци, власи, руснаци и гр. От всички изброени най-голямо внимание следва да се отдели на ромите като специфична и все по-многобройна общност у нас.

В българското политическо пространство са регистрирани над 40 рамкови стратегии и програми за интегриране на ромите, но в повечето случаи липсва национална воля за приложението им. Документите са в пряка връзка с изпълнението на стратегия „Европа 2020“ и в тях са посочени конкретни дейности, срокове за изпълнение и отговорници по отношение на няколко направления: образование, здравеопазване, жилищни условия, заетост, върховенство на закона и изпълнение на интеграционната политика. Нашата гимназия, като образователна институция, се стреми активно да се включи в интеграционните процеси.

Според Договора за ЕС в страните членки се

Заглавието е на редакцията

www.vocedu@azbuki.bg

Главен редактор

Доц. д-р Тоня Георгиева

E-mail: tonia@au-plovdiv.bg

Редактор

Николай Кънчев

0888 81 56 45

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

Гергана Великова

0889 81 15 65

Тел.: 02/425 04 70

02/425 04 71

E-mail: foreignlanguages@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Професионално образование“, кн. 6/2014:

МЕЖДУНАРОДЕН ОПИТ

Успешни практики в професионалното образование и обучение: подготовка на младите хора за пазара на труда / *Веселина Иванова*

УЧЕНЕ ПРЕЗ ЦЕЛИЯ ЖИВОТ

Електронно обучение и компютърен дизайн (CAD) на подвързии / *Росен Петков, Елица Личева,*

Даниела Атанасова

Тенденции в специалното обучение на децата с увреден слух в съвременните условия / *Неда Балканска*

МЕТОДИКА И ОПИТ

Приказки, предания и легенди на различните етноси и народи в езиково-литературното обучение на децата от началното училище / *Марията Димитрова*

УЧИЛИЩЕ ЗА УЧИТЕЛИ

Стратегия за развитие на Професионална гимназия по подемна, строителна и транспортна техника „Н. Й. Вапцаров“ – Ямбол / *Моника Петрова, Янка Божкова, Станка Вълева, Милен Минков, Мима Неделчева*

Използване на предимствата на бинарния урок като средство за повишаване на качеството на обучението и осъществяване на междупредметни връзки / *Моника Петрова*

Варианти за организиране и провеждане на практическо обучение на ученици от професионални гимназии в реална работна среда / *Моника Петрова, Мария Локманджиева, Милен Минков*

Добри практики за взаимодействие в интеркултурна среда между родители, ученици и учители чрез формите на извънкласна дейност / *Янка Божкова*

Празник на словото

Спорт и здраве в 7. СОУ „Кузман Шапкарев“ – Благоевград. Здравословното хранене като начин на живот / *Илияна Янева, Лилия Стоянова*

From Enterprise Classes to Yordan Radichkov's "Sparrows" / *Milena Todorova*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

установява принципът на пълно признаване на правата и свободите без дискриминация. За целта у нас е създадена и действа Комисия за защита от дискриминация, която функционира в съответствие със Закона за защита от дискриминация от 2003 г., осигуряващ на всяко лице равенство пред закона, както и в третирането и възможностите за участие в обществения живот и ефективна защита срещу дискриминация.

В същото време, въпреки адекватното законодателство, не всички ромци се интегрират достатъчно успешно в обществото. В някои български градове и села, особено в тези с нарастващ брой ромско население, проблемите се задълбочават, вместо да бъдат решени. Така възниква своеобразно противоречие между българската традиция на комшулука и съвременната ни действителност.

Интегрирането на ромци е непрекъснат процес и изисква усилен труд, приемана от педагогическата ни колегия като предизвикателство на времето, в което живеем. Противоречията между етносите според нас могат да бъдат изгладени в обозримо бъдеще. Правим по добен извод, като се позоваваме на всекидневния си опит.

Това, разбира се, не означава, че не срещаме същите трудности, с които се сблъсква цялото българско общество, особено по отношение на ромската общност, а именно: незащитането на образованието като основен приоритет, недоброто владеене на български език, изолацията в ромските квартали, ранните бракове, различията в обичаите и традициите, по-малките шансове за реализация на пазара на труда и нарастващата бедност сред тях. Бихме били прекалени оптимисти, ако кажем, че всички изброени бариери за провеждане на учебно-възпитателния процес могат да бъдат премахнати лесно и бързо чрез упорит труд и старание от наша страна. Не бихме постигнали успех сами, без грижата на държавата и съвместната работа между институциите. В същото време осъзнаваме своята роля на педагози като своеобразни медиатори между семейството и държавата в това отношение. За разлика от много изследователи на ромската тематика, които констатираат, че в „досегашната образователна практика в България липсва достатъчна чувствителност към етнокултурните причини за отпадане от училище най-вече на деца от ромски произход“, ние смятаме, че българското училище, и най-вече предлаганите в него извънкласни дейности могат и подпомагат

интеграционните процеси гостатъчно ефективно. В практиката си се стремим да прилагаме гъвкави и разнообразни, доказали се във времето методи на обучение и възпитание, като мотивираме активното участие както на учениците от всички етноси в нашето училище, така и на техните родители, привлечени като равностойни партньори в различните форми на работа: клубове по интереси, обучения за родители, екскурзии, лагери-тренинги и др. Организирането им съгласуваме с приетите на национално равнище насоки и нормативни документи.

Всеки новопостъпил на работа педагог започва трудовия си път с нагласата, че неговият упорит труд трябва да доведе до покриване на Държавните образователни изисквания, и смята за съвсем естествено и адекватно учениците и техните родители да бъдат активни участници и да подпомагат този процес. Твърде скоро обаче се сблъсква с неразбирането, а понякога и с несъгласието на учениците и техните родители. Тогава, съвсем естествено и логично, търси помощ от страна на по-възрастните и опитни колеги. Разбиране намира – солидарността сред колегите е пословична, но помощ? Как да му я дадем, като в нашата професия готови модели няма – нерядко и учителят, славец се с голям опит, е изправен пред същия труден за решаване казус. Често се случва разделението по етноси да е видно още с влизането в класната стая през първия учебен ден – в едната редица от чинове са седнали ромите, в другата – българите, в третата – турците. Най-често те не враждуват, но комуникират в малката общност на своите. Ако ги оставим така, препускайки по учебното съдържание, без да се интересуваме от техните чувства и нагласи, те се капсулират в етническите си групи и нещо повече – спират да приемат нас, техните учители, като част от „своите“ и като добронамерени партньори в учебния процес. За да се избегне това, педагогът трябва да прояви експериментаторския си дух – да обмисля и изпробва различни подходи и дейности, за да привлече всеки един ученик и да го мотивира за съвместна работа.

По този труден, изпълнен с предизвикателства път, но заредени с положителни емоции, тръгнахме и ние, за да разбираме все по-добре нашите ученици, за да им помогнем да се опознаят помежду си и да вървят заедно, въпреки етническите различия към общата цел – придобиване на повече знания, умения и компетентности, с които да се чувстват уверени в себе си и да са полезни на другите.

За реализацията на нашата целева концепция – да осмислим свободното време на учениците от различни възрасти и етноси, като ги обучаваме и възпитаваме в дух на толерантност и сътрудничество, за да израснат те като постоянно търсещи и развиващи своя потенциал личности, ни помогнаха най-вече предимствата на делегирания бюджет. Те се изразяват във възможността колективът сам да планира и контролира разходите, за да останат свободни средства за финансиране на дейности по интереси, чрез които да бъдат привлечени младите хора към училището. Там, където средствата не достигаха, кандигатствахме по европейски проекти и чрез съфинансиране успяхме да реализираме замисленото.

Съгласувано с поставените цели, възстановихме традицията за посещение на Международния панаир в Пловдив през есента на 2008 г., което даде възможност на голяма част от учениците от различните класове и етнически групи както да се запознаят с новостите в автомобилостроенето като бъдещи специалисти, така и да се сбlijат помежду си. Те се завърнаха в гимназията по-мотивирани да усвояват желаната професия и наред с това по-спокойни и по-уверени в себе си – част от екипа на училището. Сред участниците в екскурзията имаше и такива, които никога не бяха напускали родното си селище, а преобладаващата част за пръв път посетиха града под тепетата. За тях това бе събитие от особена значимост, разширяващо кръгозора им на личности, търсещи нови хоризонти за изява.

През следващите месеци на учебната 2008/2009 г. учениците, заявили желание да се включат в клубове по интереси, с нетърпение очакваха поредната репетиция на състава по народни танци, ръководен от професионален хореограф, или следващото занятие на компютърния клуб „Знам и мога“. Наблюденията ни показаха, че за

всички ученици – независимо от етноса, е еднакво интересно както да се занимават допълнително с информационни технологии, така и да играят български народни танци. На занятията възпитаниците ни, увлечени от общата дейност, забравяха различията, сплотяваха се, помагаша си и се веселяха заедно.

За осъществяване на по-добра комуникация с учениците в помощ на учителите, и най-вече на класните ръководители и възпитателите, бе организиран психологически курс-тренинг за работа в мултикултурна среда, който се оказа много полезен за бъдещата ни работа. Бяхме поставени в различни проблемни ситуации и получихме компетентна помощ от специалисти за справяне с тях.

В търсене на взаимодействие с родителите четирима от класните ръководители, участвали в курса, организираха и проведоха занятия в „Училище за родители“. В обучението се включиха 128 родители на ученици от ПГ по ПСТТ. Те участваха активно в проведените 10 занятия, свързани с актуални проблеми между поколенията: разрешаване на конфликти у дома и в училище, справяне с агресията, превенция на насилието, злоупотреби с вредни вещества и др. Часовете на съвместна работа се оказаха много плодотворни и за двете страни – родители и учители, които се сблизиха и осъществиха рефлексия. Това доведе до значително повишаване на ефективността им като възпитатели на подрастващите.

Друга дейност, която проведохме с родителите, бе участието им в курс за придобиване на специалност „Машинист на багери и товарачни машини“. След 300 занятия по теория и практика, които завършиха с полагане на изпити, 13 бащи на наши възпитаници получиха свидетелства за правоспособност. Те имаха също така възможност да усетят отблизо атмосферата в училището и да опознаят по-добре преподавателите на своите деца. Като резултат в по-нататъшната ни работа се повиши разбирането към училищните проблеми от страна на родителите.

Много ефективна форма на взаимодействие между ученици, родители и учители се оказа и организираният през лятото на 2009 г. лагер-тренинг в местността Карандила, природен парк „Сините камъни“ над Сливен. Към групата от 32 ученици, 4-ма родители и 4-ма учители от нашето училище се присъединиха и 8 момчета, завършили VIII клас и приети да се обучават в нашето училище през следващата учебна година. Те бяха придружавани от дотогавашия си класен ръководител. По-нататъшните ни наблюдения върху тези деветокласници, сравнени с останалите новопостъпили, потвърдиха очакванията ни, че те много по-лесно се адаптираха към атмосферата в новото училище.

Лагерниците се обучаваха и живееха съвместно под ръководството на четирима инструктори по алпинизъм чрез упражнения за оцеляване, катерене, работа в екип, а в края на лагера бе проведена анкета „Кое място искам да посетя“. Същата бе направена и с ученици от училището, които не са били на този лагер. При първата група анкетирани 85% посочват като любимо място Карандила, а при втората преобладават отговорите: Ямбол, дискотека, гора. Участниците в лагера посочват и конкретни места, свързани с престоя им там – връх Българка, Мечата поляна и др., като желани за повторно посещение, докато при групата на неучастващите отговорите са по-неопределени по отношение на локацията, към която се стремят. Респондентите от първата група посочват като предпочитано място за прекарване на свободното време природна местност, а от втората група избират града или селото, което обичайно обитават. Анализът на анкетата доказва, че участниците в лагера, „измъкнати“ от еднообразието на делника, променят своите нагласи към света.

Пълния текст четете в сп. „Професионално образование“, кн. 6/2014

Плюсовете и минусите на ученическото портфолио

Откъс от „Портфолио на ученика – новото предизвикателство в процеса на оценяване“

Силвия Тодорова

Основно училище „П. Р. Славейков“ – с. Джулюница,
Велико Търново

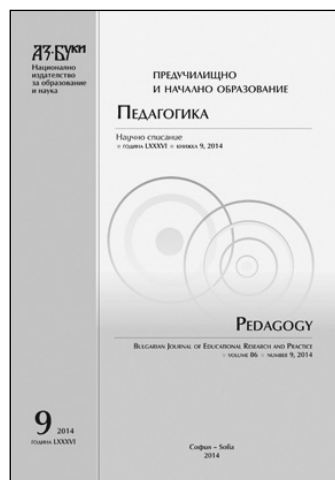
Предимства и недостатъци при оценяване на учениците с портфолио

Портфолиото е целенасочено, систематично и организирано събиране на учебни материали (продукти), които са индикатор за работата на ученика в класната стая и у дома и предоставят информация за неговите постижения и отбелязано развитие в процеса на обучение.

Възниква въпросът какви са положителните и слабите страни на портфолиото като образователна технология в основните области на приложението му?

Оценяването с портфолио набира своята популярност през 90-те години на миналия век в САЩ. То се налага като алтернативен начин за оценяване, който позволява да се моделира учебната дейност така, че да се дадат на учениците стойностни знания и умения по ефективен начин. Портфолиото предлага начин за оценяване на постиженията на учениците, който е различен от традиционните методи. Оценяването с портфолио дава на учителите и учениците възможност да видят обучението в един по-широк контекст: да поемат рискове, да дават креативни решения и да се научат да правят преценка за собственото си поведение и развитие.

Заглавието е на редакцията

www.pedagogy.azbuki.bg

Главен редактор

Проф. д-р Емилия Василева
E-mail: embavassi@abv.bg

Редактор

Любомира Христова
0889 22 12 15
Тел.: 02/425 04 70
02/425 04 71

E-mail: pedagogy@azbuki.bg

Съдържание на сп. „Педагогика“, кн. 9/2014:

ПАМЕТТА НА ПОКОЛЕНИЯТА

Петър Дънов (Beinà Duno) е и бележит педагогически мислител-хуманист (По повод на 150-годишнината от рождението и 70 години от кончината му) / *Любен Димитров*

НЕФОРМАЛНО УЧЕНЕ И ОБРАЗОВАНИЕ

„София – учещ се град“ – мобилен семинар в подкрепа на неформалното учене и образование в общността / *Силвия Николаева*

ДЕВЕТИ НАЦИОНАЛНИ ПЕДАГОГИЧЕСКИ ЧЕТЕНИЯ

ПЕДАГОГИЧЕСКО ЕЖЕДНЕВИЕ

Да се научим да мислим: мисловните карти – ключ към креативност и нови идеи / *Олга Константинова*

Портфолиото – алтернатива за успех на студентите от Педагогически колеж – Плевен / *Петя Марчева*

Приказката – средство за стимулиране на изучаването на английски език в начален етап / *Ренета Савчева, Вергиния Анастасова*

Изследователско обучение на ученици от начален етап по гражданско образование / *Анелия Нанкова-Нейкова*

Форми за по-добра адаптация на бъдещите първокласници в училище / *Таня Николова, Албена Фиданска*

Груповата работа и формиране на умения за оценка и самооценка на учениците в III – IV клас / *Мария Гугалова*

Забавното четене – четене с разбирание / *Мирела Кузманова*

Да запашиш искрата / *Дафинка Самарджиева*

На училище – с усмивка! / *Снежана Якимова*

Тиймбилдинг и неговото място в обучението в начален етап / *Емилия Пауникова, Даниел Андреев*

Учителят – еталон за формиране на детската личност / *Катя Коруджийска, Янка Маринкова*

Здравейте, пролетни празници / *Радка Павлова*

Адаптирани йога техники в час по математика за втори клас / *Таня Делякова*

Първите дни в училище – дни на адаптация и израстване на малките ученици... и на учителите / *Таня Илиева*

Ефективност на концентричното обучение по БДП в системата на общообразователната подготовка / *Таня Пеева, Анна Пашиова*

Православното вероучение – основа за формиране на нравствеността в началния етап на основната образователна степен / *Наталия Хумбаджиева*

Приключение с „Пътуващо сандъче“ / *Веселка Аришкинкова*

ДОКТОРАНТСКИ ИЗСЛЕДВАНИЯ

Портфолио на ученика – новото предизвикателство в процеса на оценяване / *Силвия Тодорова*

ГОДИШНО СЪДЪРЖАНИЕ

Според Д. Павлов ученическото портфолио допринася за:

- формиране на цели и ценностна система;
- самостоятелност при вземане на решения;
- формиране на умения за избор;
- формиране на лична отговорност;
- мотивиране на ученика (Павлов, 2003).

Оценяването е една от основните функции на портфолиото. То служи за оценяване на качеството на учене на учащия по време на обучението му – както на минали постижения, така и на най-нови изяви. То може да изпълнява такава функция, ако оценяването е предварително поставена цел, ако самото портфолио е разработено за целите на оценяването на прогреса на учащия, полаганите от него усилия и постижения, ако поощрява учащия да разсъждава върху своето учене и ако са налице критерии и методи за оценяване на продуктите на неговия труд и на учебното му поведение.

Повечето педагози използват традиционния начин за оценяване в професионалната си дейност. Преподава се някаква материя, след това се извършват дейности, свързани с нея (задачи, упражнения, дискусии и т.н.), и накрая се пристъпва към тестване на усвоените знания. Получените изпитни материали се коригират и разглеждат в клас, след което се връщат на обучаваните. И това е завършекът на целия процес (Mitchell, 1992).

В процеса на обучение, при който се използва портфолио, **оценяването играе по-различна роля**. В този случай се преплитат по нов начин оценка и самооценка, като акцентът се измества по посока на самооценката. За това портфолиото се разглежда като надежден начин за формиране на адекватна и позитивна самооценка, за рефлексивен анализ на своето развитие. В процеса на създаването му самооценката става все по-независима от външния оценител и започва да се регулира от вътрешно приети, осмислени критерии. Когато учениците от начална училищна възраст избират материали, свързани с тяхното портфолио за най-добри постижения, те внимателно го оценяват и често го подсилват чрез различни корекции. Правейки това, те стават по-ангажирани в едно първоначално самооценяване и коригиране, което да доведе до по-добри крайни резултати.

Важна функция на портфолиото е **свободата**, която то дава за оценяване на постигането на педагогическите цели. Чрез стандартните методи за оценяване се контролира определен ограничен набор от цели – основно степенята на усвояване на определен учебен материал. С този подход обаче трудно би могло да се направи преценка за някои генеративни способности, които обучаваният трябва да

Избрано

притежава. От друга страна, портфолиото би могло да включва материали, които да показват именно тези способности на обучаваните.

Ясноста на поставените цели е от съществена важност за обучение, при което самооценяването е залегнало в ежедневния процес и изискванията и стандартите са сведени до знанието на ученици и родители. Именно такъв е случаят при оценяването с портфолио. Този процес на ясно поставяне на очаквания и стандарти може да е нов за учениците. За да изберат, най-често с помощта на учителя, най-добрите си работи, учениците трябва да придобият способността да различават качествата на отделните материали. Да оценяват дали и защо една тяхна работа е по-добра от друга.

Важен момент в оценяването с портфолио е и ролята на малкия ученик. В традиционния процес на обучение оценяването е дейност, извършвана от преподавателя. Самият ученик играе пасивна роля в процеса на оценяване. Учителят е този, който дава оценка на постиженията на ученика.

Важно предимство на оценяването с портфолио е възможността да се обърне **индивидуално внимание** на отделния ученик. В големите класове учителят трябва да даде задачи на много ученици и да оцени техните резултати колкото се може по-бързо. Учителят рядко има възможността да навлезе по-дълбоко в причините, стоящи зад даден отговор на ученика.

От друга страна, при работа с портфолио индивидуалният поглед върху ученика е в центъра на дейността. Ако ученикът избира материалите за своето портфолио, то той избира неща, които са важни за него и представляват негов образователен автопортрет, а при работа с по-малки ученици този автопортрет е дори повече от образователен. В такива случаи е трудно за учителя да не подходи индивидуално в своето отношение и оценка.

Използването на портфолиото **променя и връзката между процесите на преподаване и оценяване**. В традиционния процес на работа преподаването и оценяването са свързани с линейна връзка – определят се целите според учебната програма, провежда се преподаване, за да се постигнат тези цели, и накрая се оценява степента на усвояване на знанията и уменията. При работа с портфолио преподаването и оценяването са свързани с дейности за развитие и демонстрация на уменията и знанията, заложили в учебната програма. Цялостният процес представлява постоянно повтарящо се преминаване от страна на учителя и учениците от преподаване към оценяване и обратно.

В най-общ смисъл учебното портфолио е форма и процес на организация (събиране, подбор и анализ) на образци и продукти от учебно-познавателните дейности на учениците, както и съответните информационни материали от външни източници (от съученици, учители, родители), предназначени за последващ анализ, цялостна оценка на нивото на знанията и уменията на даден ученик и последваща корекция в процеса на обучение.

Подготвеното от ученика от начална училищна възраст портфолио е обект на оценяване. То следва да се предаде в определен срок и се оценява по предварително обявени критерии, които са част от портфолиото. Оценяването на портфолиото по различните учебни предмети има своята специфична процедура, предварително определена от преподавателя и сведена до знанието на учащите. След първия преглед преподавателят може да върне на учащия материала, изработен по време на часа, за преработване. Ако се окаже, че има много голяма разлика между писаната в час и доработваните версии или че крайният вариант е все още недоработен, учителят може да реши да не приеме портфолиото.

Пълния текст четете в сп. „Педагогика“, кн. 9/2014